TANZİMAT'TAN CUMHURİYET'E OSMANLI'DA AHLÂK EĞİTİMİ

Umut KAYA

dem

TANZİMAT'TAN CUMHURİYET'E OSMANLI'DA AHLÂK EĞİTİMİ

DEĞERLER EĞİTİMİ MERKEZİ YAYINLARI
© Eserin her türlü basım hakkı anlaşmalı olarak
Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları'na aittir.

ISBN: 978-605-4036-40-0
Sertifika No: 17576

Kitabın Adı
Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Osmanlı'da Ahlâk Eğitimi

Kitabın Yazarı
Dr. Umut Kaya

Yayın Koordinatörü
Hulusi Yiğit

Kapak Tasarımı & Sayfa Düzeni
Zehra Gümüş

Baskı-Cilt
Neşe Basım- Yayın / İstanbul
Sertifika No: 22861
Tel: 0 212 886 83 30
Fax: 0 212 886 83 60

Dem Yayınları Ensar Neşriyat Tic. A. Ş. Organizasyonudur.

1. Basım
Haziran, 2013

İsteme Adresi
Oruçreis Mh. Giyimkent 12. Sk. No: 40/42 Esenler / İstanbul
Tel : (0212) 491 19 03 – 491 19 04 Faks : (0212) 491 19 30
www.ensarnesriyat.com.tr ensar@ensarnesriyat.com.tr

TANZİMAT'TAN CUMHURİYET'E OSMANLI'DA AHLÂK EĞİTİMİ

Dr. Umut Kaya

İstanbul, 2013

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR 9
ÖNSÖZ 11
GİRİŞ 13

I
AHLÂK KAVRAMI ve 1839-1923 YILLARI ARASINDA OSMANLI DEVLETİ'NDE AHLÂKÎ ANLAYIŞ1

A. AHLÂK KAVRAMI VE EĞİTİM 19
1. Ahlâkın Tanımı 19
2. Ahlâk Eğitimi 21
3. Ahlâkla Eğitim Arasındaki İlişki 23
4. Bazı İslâm Düşünürlerine Göre Ahlâk Eğitim İlişkisi 23
B. 1839-1923 YILLARI ARASINDA OSMANLI DEVLETİ'NDE AHLÂKÎ ANLAYIŞ 31
1. Bürokrasi 32
2. Yenileşme Çabaları 32
3. Toplum Yaşantısı 33
4. Matbuat 38
5. Medrese 40
6. Mektepler 43
7. Yaygın Eğitim Kurumları 50

II
OSMANLI AHLÂK KİTAPLARINDA AHLÂK VE TERBİYE

A. AHLÂK 65
1. Ahlâkın Tarifleri 65
2. Ahlâkın Konusu ve Gayesi 73
3. Âdet ile Ahlâk Arasındaki Fark 77
4. Ahlâkın Dayandığı Temel Esaslar ve Ahlâkî Müeyyideler 78
a. Ahlâkın Dayandığı Temel Esaslar 79
b. Ahlâkî Müeyyideler 82
5. Ahlâkın Değişmesi Meselesi 91
B. TERBİYE 95
1. Terbiyenin Manası ve Tanımı 95
2. Terbiye ve Tedris Arasındaki Fark 97
3. Terbiyenin Kısımları 98
4. Ahlâkî Terbiyede İzlenmesi Gereken Usul ve Önemi 103
a. Öğretenin Ahlâk Terbiyesinde Dikkat Etmesi Gereken Hususlar .. 111
b. Öğrenenin Ahlâk Terbiyesinde Yapması Gereken Hususlar 113
c. Ahlâk Terbiyesinde Güzel Ahlâkı Koruma ve Kötü Ahlâktan Kurtulmanın Yolları 114
5. Ahlâk Terbiyesine Etki Eden Faktörler 120
6. Ahlâkî Terbiyenin Zamanı 128
7. Çocuğun Ahlâk Terbiyesi 132

III
OSMANLI AHLÂK KİTAPLARINA GÖRE VAZİFE VE KISIMLARI

A. VAZİFE 145
1. Vazifenin Tanımı 145
2. Vazifenin Özellikleri 150

B. VAZİFENİN KISIMLARI 151
1. Bireyin Kendisine Karşı Yükümlü Olduğu Görev ve Sorumluluklar: Ferdî Vazifeler 154
a. Bedenle İlgili Vazifeler 156
(1) Bedenle İlgili Yapılması Gereken Vazifeler 156
(2) Bedenle İlgili Sakınılması Gereken Tutum ve Davranışlar 162
b. Nefsle İlgili Vazifeler 167
(1) Nefsle İlgili Yapılması Gereken Vazifeler 168
(2) Nefsle İlgili Sakınılması Gereken Tutum ve Davranışlar 203
2. Bireyin Yaratıcısına Karşı Yükümlü Olduğu Görev ve Sorumluluklar 235
a. Allah'ı Bilmek ve Tanımak 236
b. İbadetleri Yerine Getirmek 238
c. Tevekkül 240
d. Kanaat 243
3. Bireyin Topluma Karşı Yükümlü Olduğu Görev ve Sorumluluklar 245
a. Bireyin Toplumda Sahip Olduğu Role Göre Yükümlü Olduğu Görev ve Sorumluluklar 247
(1) Öğretmenin Yükümlü Olduğu Görev ve Sorumluluklar 247
(2) Öğrencinin Yükümlü Olduğu Görev ve Sorumluluklar 250
(3) Din Kardeşliği İle İlgili Görev ve Sorumluluklar 251
(4) Dostlukla İlgili Görev ve Sorumluluklar 253
(5) Komşulukla İlgili Görev ve Sorumluluklar 257
(6) Misafirlikle İlgili Görev ve Sorumluluklar 258
(7) Akrabalıkla İlgili Görev ve Sorumluluklar 259
b. Bireyin Toplumun Bir Üyesi Olarak Yükümlü Olduğu Görev ve Sorumluluklar 260
(1) Bireyin Toplum İçinde Yapmakla Yükümlü Olduğu Görev ve Sorumluluklar 260
(2) Bireyin Toplum İçinde Sakınması Gereken Tutum ve Davranışlar 279
4. Kişinin Ailesine Karşı Yükümlü Olduğu Sorumluluklar 293
a. Aile ve Evlilik 292
b. Aile Bireylerinin Birbirlerine Karşı Görevler ve Sorumlulukları 299

(1) Eşlerin Birbirlerine Karşı Görev ve Sorumlulukları 300
(2) Anne-Babanın Evladına Karşı Görev ve Sorumlulukları 305
(3) Evladın Anne-Babasına Karşı Görev ve Sorumlulukları 315
(4) Kardeşlerin Birbirlerine Karşı Görev ve Sorumlulukları 324
(5) Efendi ve Hizmetçilerin Birbirlerine Karşı Görev ve Sorumlulukları 327
5. Kişinin Devlete Karşı Yükümlü Olduğu Sorumluluklar 331
a. Hükümete İtaat ve Kanunlara Riayet 332
b. Vergi Vermek 333
c. Askerlik Yapmak 337
d. Çocukların Terbiyesi 337
e. Memurluk Hizmeti 337
6. Kişinin Diğer Varlıklara Karşı Yükümlü Olduğu Sorumluklar 339

C. VAZİFELER ARASI TERCİH VE VAZİFELER ARASI TERCİHTE VİCDANIN ROLÜ 343
1. Vazifeler Arası Tercih 343
2. Vazifeler Arası Tercihte Vicdanın Rolü 345

SONUÇ 351
KAYNAKÇA 363
İNDEKS 375

KISALTMALAR

A.Ü	: Ankara Üniversitesi
as	: Aleyhi's-selam
bkz.	: Bakınız
BOA	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
b.	: İbn
c.	: Cilt
çev.	: Çeviren
DEM	: Değerler Eğitim Merkezi
DİA	:Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
h.	: Hicri
Hz.	: Hazreti
hzr.	: Hazırlayan
İSAM	: İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi
MÜİF	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
MÜSBE	: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
nşr.	: Neşreden
öl.	: Ölüm Tarihi
ra	: Radiyallahu anh (anha)
s.	: Sayfa
sav	: Sallallahü aleyhi vesellem
sy.	: Sayı
vb.	: ve benzeri
y.	: Yıl

Ne irfandır veren ahlâka ulviyet ne vicdandır
Fazilet hissi insanlarda Allah korkusundandır.
Yüreklerden çekilmiş farz edilsin havfı Yezdan'ın
Ne irfanın kalır tesiri kat'iyyen ne vicdanın

Mehmet Akif Ersoy

ÖNSÖZ

Tanzimat Dönemini, Osmanlı Devleti'nin Avrupa Devletlerine kıyasla her alanda geri kalmışlığın farkına vardığı ve bunun önüne geçebilmek için çeşitli önlemler aldığı bir dönemin adı olarak anmak mümkündür. Her ne kadar Tanzimat Fermanı'nda eğitimle ilgili düzenlemeler bulunmasa da, dönemin yöneticileri geri kalmışlığın önüne geçmenin yolunun eğitimden geçtiğinin farkında idiler. Bu bağlamda eğitimle ilgili düzenlemeler yapılırken, ahlâk eğitim ve öğretimi de bundan nasibini almıştır. Ahlâk dersinin mektep programlarında müstakil bir ders olarak konulması, mektepler için ahlâk kitaplarının bastırılması, devletin iç yazışmalarında "ahlâkî bir yozlaşmadan" bahsedilmesi hep bu dönemde gerçekleşmiştir.

Bu mütevazı çalışmada söz konusu zaman aralığını oluşturan yaklaşık 80 yıllık zaman dilimindeki ahlâk kitaplarına göre, ahlâk ve terbiyenin tanımı yapılarak, bireye kazandırılmak istenen ahlâkî tutum ve davranışlar ile bireyin sakınması gereken ahlâkî tutum ve davranışların neler olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır. Ahlâki fazilet ve reziletler ortaya konurken bu süreçte izlenmesi gereken yöntem ve metotlara da yer verilmiştir. Bütün bunlar yapılırken yer yer bu değer ve metotların günümüzle karşılaştırması da ihmal edilmemiştir.

Çalışmamız giriş ve sonuç haricinde üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın konusu ve amacı ile ilgili bilgi verilen giriş bölümünden sonra, birinci bölümde 1839-1923 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde çeşitli sahalardaki ahlâkî yaşantıdan örnekler verilmiştir. İkinci bölümde, Osmanlı ahlâk dü-

şünürlerinin ahlâk ve terbiye hakkındaki görüşleri aktarılmış, üçüncü bölümde ise bireye kazandırılması hedeflenen ahlâkî faziletler ve bu faziletleri kazanma yolları ile sakınılması istenen ahlâkî reziletler ve bu reziletlerden nasıl uzak durulacağı gibi konular ele alınmıştır. Sonuçta ise, konunun genel bir özeti ile birlikte ahlâk terbiyesinde izlenmesi gereken yöntemlerden örnekler verilmiştir. Bu bakımdan çalışma, Osmanlı Devleti'nin Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar olan dönemde ahlâk kitaplarına göre nasıl bir ahlâkî anlayışının olduğunu tasvir ve tahlil etme gayesine yöneliktir. Bu çalışmamızda elbette eksiklikler mevcuttur. Ancak bu eksikliklerle beraber, bu alanda ileride yapılacak diğer çalışmalara bir ışık tutacağını umuyoruz.

Çalışmanın hazırlanması esnasında yardımını gördüğüm kişi ve kurumlara şükran duygularımı ifade etmek istiyorum. Bu vesile ile çalışmamızın kaynakçasını oluşturan eserlerin temini ve araştırılmasında büyük desteklerinden dolayı, başta İSAM Kütüphanesi olmak üzere, Süleymaniye ve Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphaneleri ile Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ne teşekkür etmeyi zevkli bir vazife olarak kabul ediyorum. Çalışmamız esnasında değerli zamanlarını bizden esirgemeyip çalışmanın tamamını sabırla ve titiz bir şekilde okuyarak uyarılarda bulunan ve yol gösteren Prof. Dr. Mehmet Faruk Bayraktar'a en kalbî şükranlarımı sunarım. Aynı şekilde çalışma sırasında bizi yönlendiren kıymetli hocalarım Prof. Dr. Ali Köse ile Yrd. Doç. Dr. Emine Keskiner'e müteşekkirim. Bu çalışmanın yayımlanmasında yardımlarını gördüğüm Ensar Vakfı ve DEM Yayınları yetkililerine de şükranlarımı sunarım.

Bu çalışmaya başlayıp son noktayı koyduğum güne kadar, benden bir an olsun dualarını eksik etmeyen muhterem anne-babama ve bu süreçte desteğini benden esirgemeyen, çalışmayı bütünüyle okuyup tashihini yapan, zaman zaman modern eğitim metotlarına göre değerlendirmelerde bulunan sevgili eşim Rabia Kaya'ya da buradan medyûn-ı şükran olduğumu ifade etmek isterim. Son olarak, doğduğu sene başlayıp okula başladığı sene itmam ettiğim bu çalışmayı, oğlum Muhammed Sinan'a ithaf ediyorum. Bu vesile ile Rabbim'den ona ve tüm müminlere Hz. Peygamber (sav)'in ahlâkını örnek alarak Kur'ân ahlâkı ile ahlâklanmalarını nasip etmesini diliyorum.

Gayret bizden, başarı ise Allah'tandır.

Dr. Umut Kaya
İstanbul 2013

GİRİŞ

Ahlâk eğitim ve öğretimi konusu günümüzde oldukça önem kazanan bir alandır. Özellikle değerler eğitimi alanında her geçen gün yeni çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalarda "değer" olarak yer alan temel kavramlar, Osmanlı müellifleri tarafından da ele alınmış ve incelenmiş kavramlardır. Bu açıdan ahlâk eğitim ve öğretimi ile ilgili Osmanlıca eserler, büyük bir miras konumundadır. Bu mirasa sahip çıkmak hem geçmişimizi sahiplenmek hem de geleceğimize ışık tutmak anlamına gelecektir. Tarihi birikimlerine sahip çıkan milletler, geçmişleriyle bağlarını koparmadan ayaklarını yere sağlam basarak geleceğe doğru daha emin yürürler.

Her devletin kurulma, yükselme evreleri olduğu gibi Osmanlı Devleti'nin de kuruluş, yükselme, duraklama ve gerileme dönemleri vardır. Araştırmamızın zaman aralığını oluşturan 1839 ve 1923 yılları da Osmanlı'nın her alanda Avrupa Devletlerinin gerisinde kaldığının farkına vardığı, bu gerilemenin önüne geçmek için her alanda ıslahat ve yenilikler yapmaya çalıştığı bir dönemdir. Hayatın her alanında yapılan yeni düzenlemeler aynı zamanda temel taşların da yerinden oynamasına sebep olmuştur. Düzenleme yapılan alanlardan birisi de eğitimdir. Dönemin yöneticileri eğitimle ilgili düzenlemeler yaparken, ahlâk eğitim ve öğretimine de bazı yenilikler getirmişlerdir. Ahlâk dersinin mektep programlarında müstakil bir ders olarak konulması, ahlâk konulu makale ve eserlerin bu dönemde sayısının artması, devletin iç yazışmalarında "ahlâkî bir yozlaşmadan" bahsedilmesi hep bu dönemde gerçekleşmiştir. Günümüzde ahlâk eğitimi ile ilgili araştırma ve çalışmalara fikir vermesi bakımından, bu dönemdeki ahlâk eğitimi ve öğretimi ile ilgili Osmanlı'dan bize kalan miras önem arz etmektedir. Bu miras bizim geçmişi-

mize sahip çıkarak onu doğru tanımamızı sağlayacak bir anahtar konumundadır.

Bu doğrultuda çalışmamızın konusunu 1839-1923 yılları arasında Osmanlı Devleti'ndeki ahlâk ilminin pratik kısmı yani "amelî ahlâk" oluşturmaktadır. Tanzimat Fermanı'nın ilanından Cumhuriyet'in ilanına kadar olan dönemde, Osmanlı'da ahlâktan ne anlaşıldığı, ahlâk eğitiminin neleri kapsadığı gibi soruları, dönem içerisinde basılan ahlâk konulu eserler üzerinden inceleyen bu çalışmada, günümüz ahlak eğitiminin sorunlarına, o dönemin çaba ve uygulamalarından örneklerle ışık tutulması hedeflenmiştir. Eğitimle ilgili sorunların ana hatları ile (zamanlar değişse de) aynı kaldığı düşünüldüğünde, günümüzde ahlâk eğitimi ile ilgili sorunların tespiti ve çözümü için, o yıllardaki sorunların tespit ve çözümüne ilişkin çabaların yöntem ve içeriğinin bilinmesi ve bu tecrübelerden faydalanılması önemlidir.

Araştırmada ulaşılmak istenen asıl hedef; eğitim tarihi çalışmaları içerisinde bugüne kadar üzerinde yeterince durulmamış olan ahlâk terbiyesinin 1839-1923 yılları arasındaki fotoğrafını ortaya koymak ve değerlendirmektir. Bu değerlendirme sürecinde ahlâk ilmi ile ilgili ele alınan (cömertlik, iffet, fedakârlık, doğruluk gibi) temel kavramların, günümüzde önemi gittikçe artan "değerler eğitimi" ile ifade edildiği görülmüştür. Çalışmamızda "fazilet ve reziletler" şeklinde orijinal hali ile ifade etmeye çalıştığımız bu değerler, içselleştirilip davranışa dönüşmediğinde bir anlam ifade etmez. "İlmi ile âmil olmak" sözü ile ifade edilen bu süreç, ahlâk eğitiminin en zor ve zahmetli sürecini oluşturmaktadır. Bu sebeple, çalışmada ahlâkın daha çok eğitimi ilgilendiren pratik sahası üzerinde durularak, söz konusu dönemi ahlâk eğitimi açısından değerlendirmek ve geçmişin bu birikimi ile günümüzdeki çalışmalara ışık tutmak amaçlanmıştır.

Yazıldıkları dönemin toplumsal durumu, aile yaşantısı ve eğitim düşüncesi ile ilgili ipuçları veren bazı ahlâk kitapları, çalışmamızda ahlâk eğitimi açısından incelenerek değerlendirilmiştir. Bu açıdan çalışmamızda, Tanzimat Fermanı'nın ilanından Cumhuriyet'in ilanına kadar olan süreçteki matbu ahlâk kitaplarındaki ahlâk terbiyesi konusu işlenerek aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- Tanzimat'ın ilanından Cumhuriyet'in ilanına kadar olan zaman diliminde Osmanlı'daki toplumsal yaşantıda ahlâk neyi ifade ediyordu?
- Resmi kaynaklarda ahlâkî bir yozlaşmadan söz ediliyor muydu? Ediliyorsa hangi alanlarda bir bozulmadan bahsediliyordu?

- Devletin, Avrupa karşısında her alanda geri kalmışlığın farkına varmasından sonra, yenileşme ve ıslah faaliyetlerinin arasında ahlâk ile ilgili çalışmalar da yer almakta mıydı?
- Dönem içinde yazılan ahlâk kitaplarının muhtevalarında hangi fazilet ve reziletler yer alıyordu?
- Bu faziletlerin kazanılması ve reziletlerden kaçınılması için hangi yöntem ve metotlara başvurulmuştu?
- Dönemin ahlâk kitaplarında ahlâk terbiyesinde aileye ne gibi roller düşüyordu?
- Dönemin ahlâk kitaplarında devlet adına vatandaştan neler bekleniyordu?
- Dönemin ahlâk kitaplarında ahlâk eğitimi adına hangi metotlar izlenmiştir?

Çalışmamızda bu sorulara cevap aranırken tarihsel metot kullanılmış ve literatür taraması yöntemi esas alınmıştır. Buna göre öncelikle belirlenen döneme ait kaynak eserler tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu dönem içinde basılan eserlerin sayısının çokluğu, bu çalışmada bizi en zorlayıcı kısımlardan birisi olmuştur. Bu yüzden kitap listemizi tespit ederken bazı kriterler belirleyerek, ele aldığımız kitapların 1839–1923 yılları arasında yayınlanmasına, matbu olmasına, içeriklerinin ahlâk, İslâm ahlâkı, terbiye, ahlâk terbiyesi ve edep ile ilişkili oluşuna, telif eserler olmasına ve müelliflerinin söz konusu zaman aralığında yaşamış olmasına dikkat ettik. Fakat zaman zaman bu kriterlere uymadığı halde dönemin özelliklerini ortaya koyması bakımından önemli gördüğümüz bazı kitapları bu kriterlerden muaf tuttuğumuzu belirtmek yerinde olacaktır.

(Çalışmada, kaynak kitapların okunması aşamasına geçmeden önce geçici bir plan yapılmış ve araştırmanın amacına uygun olarak çalışmalara devam edilmiştir. Bununla beraber hazırlanan bu plan, literatürün taranması esnasında değiştirilerek Osmanlı ahlâkçılarının görüşlerini yansıtacak şekilde yeniden şekillendirilmiştir.) Müelliflerin bilhassa fazilet ve rezilet olarak zikrettikleri değerleri, özgün halleri ile günümüze aktarmak için Osmanlıca orijinalleri korunmaya dikkat edilmiştir. Ayrıca bu fazilet ve reziletler de konularına göre tasnif edilerek okuyucunun konuyu sistematik bir tarzda görebilmesine yardımcı olmak hedeflenmiştir.

Çalışmada konular ele alınırken başlıklar, genel olarak Osmanlı müelliflerinin konuyu ele alış sıralarına sadık kalınarak aktarılmaya çalışılmıştır. Çalışma içerisinde yer alan fazilet ve rezilet de benzer şekilde Osmanlı müelliflerinin söz konusu fazilet ve reziletlere temasları oranında sıralanmıştır. Osmanlı müelliflerinin konuyu ele alış sıralamalarında herhangi bir ortak nokta olmadığı yerlerde ise başlıklar tarafımızdan düzenlenmiştir.

Konumuzu teşkil eden dönemin uzunluğu ve konunun çok geniş olmasından dolayı, bu çalışmada ahlâk eğitimin genel olarak toplum içinde nasıl gerçekleştirildiğini, ahlâktan ne anlaşıldığını, devletin bu konuya nasıl yaklaştığını, dönem içerisinde yazılan ahlâk kitaplarını referans alarak incelenmeye çalışılmıştır. (Bu açıdan çalışmada, ahlâkın terbiye ile ilgili ameli kısmına ağırlık verilerek daha çok felsefe ile ilgili konuları barındıran nazari kısımlarına pek girilmemeye çalışılmıştır.) Örneğin; bu çalışmada gazap, şehvet, akıl kuvvetleri gibi nefsin kuvvetlerinin ne olduğu hususunun tek tek irdelenmesinden ziyade, davranışların vücut bulduğu bu kuvvetlerin itidal hallerinden hâsıl olan faziletler (sabır, cömertlik gibi) ile ifrat-tefrit hallerinden sadır olan reziletler (cimrilik, yalancılık gibi) üzerinde durulmuştur. Ancak ameli ve nazari ayırımı (ahlâkın değişip değişmemesi meselesinde olduğu gibi) kimi zaman çok net olmadığından bazen konu bütünlüğünü sağlamak için nazari kısımlara da girilmek zorunda kalınmıştır.

Bu doğrultuda çalışma, giriş ve sonuç haricinde üç bölümden oluşmaktadır. Bölümler arasında var olan niceliksel farklılık, çalışmanın üçüncü bölümü içinde yer alan konular üzerinde yoğunlaşmak istenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu doğrultuda birinci bölümde, genel olarak ahlâkın tanımı ile ahlâk ve eğitim kavramları arasındaki ilişki incelenerek bazı İslam düşünürlerine göre ahlâk ve eğitim arasındaki ilişkiye dikkat çekilmiş ve çalışmanın zaman aralığını oluşturan 1839–1923 yılları arasında Osmanlı'nın çeşitli sahalarındaki ahlâk kavramı merkezindeki genel durumu hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde ise Osmanlıca ahlâk ve terbiye kitaplarına göre, "ahlâk" ve "terbiye" kavramları geniş biçimde işlenmiştir. Üçüncü bölümde ise Osmanlıca ahlâk kitaplarına göre kişinin görev ve sorumlulukları vazife kavramı ekseninde ele alınmıştır. Buna göre, bireyin kendisine, Yaratıcısına, ailesine, topluma, devletine ve diğer varlıklara karşı olan görev ve sorumlulukları incelenmiştir. Bu bölüm çalışmanın esas kısmını oluşturmaktadır. Sonuç bölümünde ise çalışmada ayrıntılı olarak yer alan bilgiler bütünleştirilerek özetlenmiş ve elde edilen sonucun günümüzle ilgili çözüm önerilerine yer verilmiştir.

Bu çalışma, Osmanlı Devleti'nin, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar olan dönemde, ahlâk kitaplarına göre nasıl bir ahlâkî anlayışının olduğunu tasvir ve tahlil etme gayesine yöneliktir.

Elinizdeki bu eserde, Osmanlı'nın son döneminde ahlâk kitaplarına göre bireye kazandırılmak istenen ahlâkî tutum ve davranışlar ile bireyin sakınması gereken ahlâkî tutum ve davranışların neler olduğu izah edilmektedir. Bununla birlikte bu eserde fazilet ve reziletler ortaya konurken bu süreçte izlenmesi gereken yöntem ve metotlara da yer verilmiştir.

Cömertlik, doğruluk, alçakgönüllülük, sabır, tevazu, iffet vb. faziletlerin bireye nasıl kazandırılacağı ve yalan, kibir, öfke, cimrilik, hırsızlık vb. kötü davranışlardan bireyin nasıl uzak tutulacağı gibi herkesin merak ettiği sorulara Osmanlı müelliflerinin vermiş olduğu cevapları bu kitapta bulmak mümkün olacaktır.

Buna göre, bireyin kendisine, Yaratıcısına, ailesine, topluma, devletine ve diğer varlıklara karşı olan görev ve sorumlulukları, ahlâk terbiyesine etki eden faktörler, ahlâk terbiyesinin zamanı, çocuğun ahlâk terbiyesinde dikkat edilmesi gereken hususlar gibi güncel mevzular bu kitapta yer almaktadır. Özellikle aile bireylerinin birbirlerine karşı görev ve sorumluluklarını okurken her okur kendinden bir şeyler bulacaktır.

Bilhassa muhafazakâr ailelerin çocuklarına sağlıklı bir din ve ahlâk eğitimi vermenin yollarını aradığı günümüzde, bu eser Osmanlı'dan günümüze uzanan bir rehber konumunda olacaktır.

ISBN 9786054036400
9 786054 036400
www.ensarnesriyat.com.tr

online alışveriş
ensarkitap.com